

De tombe van Lazarus

Een verhaal van Christian Deterink

Lacarna, Cyprus, 892 aD.

Een gerommel in de verte deed me ontwaken uit mijn hazenslaapje. Langzaam werkte ik me overeind uit de schaduwrijke plek onder de bomen waar ik gerieflijk had gelegen en keek omhoog. De hemel was nog steeds stralend blauw, maar de donkere wolken verderop gaven aan dat er een omslag in het weer zat aan te komen. Ik schatte in dat het nog wel een half uur kon duren voor het onweer hier was. Genoeg tijd om nog even van de rust te genieten voor ik terug moest keren naar het tentenkamp.

Ik ging zitten op een stronk en keek om me heen. Ik bevond me in een boomgaard aan de rand een momenteel verlaten bouwplaats. Goed beschouwd was dit de eerste plek buiten Constantinopel waar ik in jaren was geweest, maar heel bijzonder was het niet. Ten minste, niet als je het aan mij vroeg. Maar daar dachten velen anders over. Precies op de plek waar normaliter druk werd gebouwd, was namelijk een paar jaar geleden de tombe van Lazarus aangetroffen. Er was me verteld dat hij een figuur was uit de Bijbel, en het verhaal Christus hem uit de dood had laten herrijzen, fascineerde me. De ironie van het bestaan van een tombe voor een herrezen iemand, ontging echter blijkbaar iedereen. Maar goed; ik had dan ook nooit iets met het geloof gehad, of dat nou het Christendom was, de Islam of zelfs de Griekse goden.

Het maakte overigens ook niet uit wat ik vond, de keizer had de vondst in ieder geval heel belangrijk gevonden. Op diens bevel waren de resten van Lazarus met de grootste eerbied naar Constantinopel overgebracht en herbegraven. En nu was diezelfde keizer met zijn hele gevolg zelfs hier neergestreken, om eigenhandig het begin van de bouw van een herinneringskerk op de plek van de tombe te leiden.

Ik moest terugdenken aan eerder die dag, toen ik voor het eerst de keizer van heel dichtbij had gezien: Leo de Zesde. Hij was in zijn tent in overleg

geweest met de bouwmeesters, en ik had een plekje achterin weten te bemachtigen. Na alle verhalen die ik had gehoord, kwam hij verrassend... normaal op me over. Een gezond ogende man van eind twintig met een vriendelijke en beschaafde manier van doen, die oprecht geïnteresseerd leek in de mening van anderen.

Heel anders dan Stylianos in ieder geval, de machtige raadsheer die naast de keizer zat. De pronkerige toga spande om zijn corpulente lijf en qua leeftijd kon hij wel de keizer's vader zijn. Maar in zekere zin was dat ook zo. Ik was nog maar een half jaar bij deze man in dienst, maar allang begrepen dat dit een zeer eerzuchtig heerschap was. Iemand om niet te onderschatten, omdat hij er alles voor over had om nog meer macht en glorie te verzamelen. Dat Leo VI hem kort geleden tot *Basileopator*, de 'tutor van de keizer', had benoemd, vonden velen dan ook vrij verontrustend. Het was een teken dat de gehaaide Stylianos de beïnvloedbare Leo volledig in zijn zak had.

Ik draaide me op mijn zij, keek richting de bouwplaats en vroeg me af hoe het was om keizer te zijn. Er viel me in dat hij zoiets was als de onderste steen van die in aanbouw zijnde toren. Op die steen zou uiteindelijk een hele toren rusten, zoals het hele Byzantijnse rijk op de keizer rustte. Als de steen sterk genoeg was, dan werd die groter en machtiger dan wat dan ook. Maar als die ook maar iets van zwakte toonde, dan werd die prompt vermorzeld onder het loodzware gewicht dat op hem rustte.

Ik werd uit mijn gemijmer gerukt door wederom het geluid van de donder, luider nu. Ik keek omhoog en merkte dat het onweer veel sneller genaderd was dan ik had verwacht. De overtrekkende wolken verduisterden de zon en ik voelde de eerste druppels.

Ik sprong snel op en sloeg het gras van mijn tuniek. Snel keek ik om me heen. Het keizerlijke tentenkamp bevond zich achter de heuvel en ik zou het nooit meer redden daar droog aan te komen, besepte ik. Ik draaide me om, keek naar de toren in aanbouw en besepte dat die ook enige beschutting zou kunnen vormen tegen het onweer.

De regen werd snel heviger en de grote druppels begonnen mijn tuniek al snel te doordrenken. Ik nam een beslissing en spurtte richting de bouwplaats. Het overtrekkende onweer deed het lijken alsof opeens de avond was begonnen in te vallen en in het spookachtige licht bereikte ik de toren en

drukte ik me tegen de muur. Ik slaakte een vloek in mijn moedertaal, het Arabisch, toen ik me bedacht dat ik niet eens droge kleren bij me had. Mijn meester zou furieus zijn als ik er niet onberispelijk bij liep. En misschien was hij dat al, als hij op dit moment om mijn assistentie vroeg.

Volledig onverwacht trok een zigzaggende bliksem door de hemel en doordat ik opkeek merkte ik nu pas dat er zich nog iemand zich had verscholen aan de voet van de toren. Hij leunde tegen de muur en werd beschermd door de bouwsteigers boven hem. De man had een eenvoudige witte tuniek aan, maar ondanks die weinig luisterrijke kleding herkende ik hem meteen. Ik stond op nog geen vijf meter afstand van Leo VI, beschermheer van het eeuwige Romeinse Rijk, de laatste in een lijn van keizers die helemaal doorliep tot aan Augustus en Caesar toe. De man keek me verschrikt aan.

“Goedenavond, mijn heer!” Ik probeerde vooral niet te laten merken dat ik behoorlijk overrompeld was. Ik herinnerde me de lessen van mijn vader: ‘hou altijd je beheersing!’ en ik maakte een vormelijke buiging, “Zeus, de god van de donder en bliksem, heeft er zin in vandaag.”

De keizer keek me vorsend aan, “Wie ben je? Wacht, ik heb je...” -hij onderbrak zijn zin om een nies te smoren in zijn mouw- “...eerder gezien.”

Het verbaasde me dat ik blijkbaar een indruk had gemaakt bij een zo belangrijk iemand. “Samonas heet ik, tot uw dienst!”, zei ik snel, “ik ben de tweede secretaris van meester Stylianos.”

De bezorgdheid gleed van Leo’s gezicht; “Aha, zijn veelbelovende eunuch. Hij heeft me een keer verteld over jou...”

“Dat is teveel eer”, bracht ik uit.

“Nee, ik weet het nog”, zei Leo met een geheven vinger, terwijl hij blijkbaar groef in zijn geheugen, “Stylianos merkte op dat je voor iemand met een zo lage afkomst opmerkelijk geschoold leek. Hij vroeg zich af of je wel eerlijk was over je herkomst. Of hij je wel kon vertrouwen.”

Ik knikte. Dat leek inderdaad iets wat Stylianos had kunnen zeggen: de man wantrouwde iedereen, zelfs zijn eigen dochter! En inderdaad had ik nooit iemand verteld over mijn ware herkomst sinds ik was gevangen genomen en naar Constantinopel was gevoerd. Ik had altijd volgehouden dat ik een eenvoudige visserszoon was, ergens uit een dorpje in Asia Minor. De werkelijkheid, dat ik uit het welvarende Melitene kwam en op was gegroeid in

relatieve welstand als zoon van een machtig Abbasidische ambassadeur, had ik altijd verborgen gehouden. Enerzijds omdat ik bang was voor de gevolgen als bekend zou worden dat ik de nazaat was van een belangrijke tegenstander van het Byzantijnse Rijk. Maar anderzijds omdat ik, met alles wat me was afgenomen, ten minste de herinneringen aan een gelukkige jeugd voor mezelf wilde houden.

“En? Ben je te vertrouwen?”, hield Leo aan.

“Oordeel zelf maar”, antwoordde ik plompverloren.

Leo keek me vorschend aan en constateerde met een kil glimlachje: “Als je publiekelijk zo tegen me zou spreken, zou je meteen worden afgeranseld en als slaaf te werk worden gesteld in de zoutmijnen.”

Ik zei uitdagend: “Maar dat is niet het geval, is het niet? En daarom kunnen we eerlijk tegen elkaar zijn, als man tot man.”

Leo liet een hoge lach horen, “Moet je hem horen, een eenvoudige eunuchbediende van... wat? Zestien, zeventien jaar? Nog niet droog achter de oren!”

Dat klopte, maar ik zei heftig: “Ik heb voldoende meegemaakt in het leven.”

Weer kreeg ik een onderzoekende blik te verduren. “Wat kun jij meegemaakt hebben, jongen? Stylianos behandelt je toch wel goed?”

Ik keek hem recht in de ogen: “Er is me veel aangedaan! Mijn vrijheid is me afgenomen en zelfs... mijn mannelijkheid.”

Ik zag dat Leo begreep wat ik bedoelde en tot mijn verbazing sloeg hij zowaar zijn ogen neer. Ik twijfelde even of ik te ver was gegaan, maar toen zei hij veel zachter: “We hebben inderdaad we allemaal onze beproevingen in het leven.”

Ik staarde hem aan. Pretendeerde de keizer nou iets van me te snappen? Zou hij kunnen begrijpen wat ik had meegemaakt? Hoe ik was gevangen genomen door Byzantijnse huurlingen die het vissersdorp waar ik die onfortuinlijke zomer had verbleven, waren binnen gevallen? Hoe ik was vernederd en mishandeld door die soldaten? Hoe vreselijk een boottocht is over een stormachtige Pontos Euxeinos? Hoe het voelt om op zo'n schip door meerdere mannen te worden verkracht? Wist hij van alle vernederingen die ik in Constantinopel had ondergaan? De erbarmelijke levensomstandigheden en natuurlijk het ondergaan van een castratie? De ingreep die iedere nieuwe slaaf

moest ondergaan en de grootste en pijnlijkste ontoring die je een man kunt aandoen! Ik was nog maar een jongen van vijftien jaar geweest!

“U weet niets”, bracht ik boos uit en ik zag hoe Leo opschrok. Ik was nu echt te ver gegaan! Eens te meer besepte ik hoe mijn ervaringen me hadden veranderd. Ze hadden een vuur in me ontstoken. Niet alleen haat tegen de mensen die me hadden gevangen genomen, maar ook een brandende ambitie om me zo snel mogelijk uit mijn miserabele situatie omhoog te werken. Een ambitie die me al had gebracht naar waar ik inmiddels was. En een ambitie die me er nu weer van weerhield om me devoot voor de keizer in het stof te werpen, zoals zoveel anderen zouden hebben gedaan.

De keizer werd echter niet boos en staarde voor zich uit. Na een geladen stilte zei hij: “Ontberingen ken ik ook. Ik heb zelf jaren gevangen gezeten, moet je weten.” Hij keek in de verte en voegde hier nog zachter aan toe: “Jaren lang heb ik zelfs gedacht dat mijn vader me zou laten ombrengen.”

Ik was verbaasd dat hij zo open was tegen me en wist niets uit te brengen. Natuurlijk wist ik, net als iedereen in het Rijk, iets van zijn levenspad. Zijn vader, keizer Basileios, was een hardvochtige man geweest, die Leo had gehaat omdat hij niet zijn eigen zoon was, maar van de afgezette keizer Michael III, de eerdere minnaar van zijn vrouw. Leo moet het in zijn jeugd zwaar te verduren hebben gehad. Door zijn vader was hij gedwongen in een liefdeloos huwelijk en toen was uitgekomen dat hij een heimelijke relatie had met Zoë, de dochter van Stylianos, was hij in het gevang gezet. Er viel me in dat Leo en ik misschien inderdaad wel wat gemeen hadden.

Leo keek nog steeds in de verte; “Maar goed, ik werd niet vermoord. En toen werd ik zelfs keizer! Stylianos heeft het op de één of andere manier allemaal weten te bekokstoven. Hij en zijn politieke spelletjes.”

Uit zijn toon begreep ik wat hij bedoelde en ik zei: “U houdt niet van dat gekonkel!”

Leo wendde zijn blik naar me toe en leek bijna verbaasd me te zien, alsof hij mijn gezelschap al was vergeten. “Dat zeg je precies goed! Ik heb meer met het oud-Romeinse recht. Ik bestudeer het grondig, de regels en de... rechtschapenheid ervan...” Alweer leek Leo weg te dromen, tot hij me weer aankeek en met een enigszins verbaasde blik zei; “Maar wat loop ik allemaal tegen je te bazelen, iemand die ik nauwelijks ken.”

“U kunt alles tegen me zeggen, mijn heer.”

Leo staarde me verward aan; “Tja, misschien wel. Op de één of andere manier bevalt je... onbevangingheid me. Of misschien” -Leo strekte zijn hand uit om de nog steeds hard neervallende regen te voelen- “zijn het wel gewoon deze bijzondere omstandigheden.”

Als om dat te onderstrepen bliksemde het opnieuw en omdat de donder vrijwel gelijk volgde, wist ik dat het onweer nu heel dichtbij was. Ik realiseerde me dat het waarschijnlijk onverstandig was hier te blijven, aan de voet van deze toren in aanbouw. Het kon hier niet veilig zijn!

“Maar goed, hoe kwamen we ook alweer tot dit gesprek?”, vroeg Leo opgeruimd en hij glimlachte minzaam.

“U vroeg of ik te vertrouwen was”, zei ik.

“En, ben je dat?”

Ik knikte: “Ja, dat ben ik!” Maar ik loog. Want alhoewel de keizer me niet onsympathiek voorkwam, voelde ik me uiteindelijk toch vooral een gevangene. Mijn ultieme wens om ooit te ontsnappen en terug te keren naar mijn geboorteland was sterker dan al het andere.

Leo keek me vorschend aan en hij kantelde zijn hoofd licht; “En je meester? Stylianos Zaoutzes? Is hij te vertrouwen volgens jou?”

Ik werd overvallen door deze vraag. Op de één of andere manier wist ik dat het heel belangrijk was wat ik nu zou zeggen. Ik voelde de priemende blik van Leo en bracht ten slotte uit: “Tja...”

De keizer knikte bedaard, “Dat dacht ik al.”

Ik wilde me haasten om iets vergoelijkends over mijn meester uit te brengen, toen het leek alsof de hemel werd opengereten door Zeus zelf. Even werd alles fel verlicht, als bij een zeldzaam moment van inzicht, en meteen klonk een enorme klap, gevolgd door een angstwekkend gerommel.

Het leek wel alsof ik in dit beslissende moment door iets buiten me werd gestuurd, want nog voor ik echt door had wat er aan de hand was, zette ik me in beweging. Ik sprong op de keizer toe, nam hem in een houdgreep en trok hem mee van onder de bouwsteiger vandaan. Dat was geen moment te vroeg, want het volgende moment stortten de door de blikseminslag losgeslagen bouwstenen neer op de steiger, die meteen met veel gekraak bezweek. Ik sleurde Leo met me mee, drukte hem naar de grond en liet me op hem vallen,

hem zoveel mogelijk beschermend met mijn eigen lijf. Naast me zag ik het puin inslaan in de grond en elk moment verwachtte ik dat mijn schedel tot moes zou worden geslagen door de scherpe punt van zo'n steen. Maar tot mijn verbazing gebeurde dat niet.

Leo worstelde zich schreeuwend en in paniek onder me vandaan en werkte zich overeind. Ik merkte dat er opeens beweging was rondom ons en wilde me net zelf oprichten, toen ik van achteren ruw werd vastgegrepen en omhoog werd getrokken. Tot mijn verbazing zag ik dat er een handvol mannen was opgedoken. Hun militaire tenues gaven aan dat ze allemaal behoorden tot de keizerlijke garde die belast was met de bescherming van de keizer. Twee of drie van hen verdrongen zich rond de keizer en hielpen hem overeind. Ze putten zich uit in verontschuldigheden en vroegen bezorgd of alles goed was met hem.

Ik begreep meteen wat er gebeurd moest zijn: de gardisten hadden te laat hebben opgemerkt dat de keizer niet veilig in zijn tent verbleef en waren hem in paniek in het noodweer gaan zoeken. Bang voor niet alleen het leven van hun keizer, maar ook van dat van hun zelf. Want als door hun onachtzaamheid de keizer de dood zou vinden, dan wist iedereen in die garde dat hen, na lange martelingen, hetzelfde lot zou wachten.

Mijn armen werden ruw achter mijn rug samengedrukt en ik slaakte onwillekeurig een kreet van pijn. De persoon die me vast hield schopte me pijnlijk in een knieholte en ik werd gedwongen in een knielende positie neer te vallen. Een bos van mijn haar werd ruw vastgegrepen en mijn gezicht werd omhoog getrokken.

“We maken de verrader meteen af, hier en nu”, snauwde een gardist die zich recht voor me posteerde en me met een woedende blik aanstaarde, “Hij had het geraamd op de keizer!”

Ik besepte dat ik in grote problemen was. Blijkbaar dacht hij dat ik de keizer had willen vermoorden. Sidderend zag ik hoe de militair een mes voor de dag haalde. Het natte lemmet glinsterde in het gedempte licht.

Ik zag hoe verderop de keizer vloekend enkele gardisten van zich af sloeg; “Ik ben in orde, verdomme!” Hij zag er miserabel uit, in zijn doorweekte en met modder besmeurde tuniek. Ik had nooit gedacht een keizer ooit zo te zullen meemaken. “En laat onmiddellijk deze man vrij. Hij heeft zojuist mijn leven gered! Jullie idioten!”

Er klonken verbaasde uitroepen en even plotseling als ik was vastgepakt, werd ik losgelaten. De militair voor me wist niet hoe snel hij het mes weer moest weg stoppen en boog nederig zijn hoofd.

“Breng me onmiddellijk naar mijn tent”, beval Leo geïrriteerd, “en maak meteen een bad klaar.” Hij wendde zijn blik naar mij; “En zorg ervoor dat het aan Samonas niets ontbreekt. Hij is één van mijn gasten vanavond!”

Het hart klopte me in de keel terwijl ik toekeek hoe de keizer zich abrupt omdraaide en koers zette richting het tentenkamp. Ik bleef trillend staan en keek hem na, in de nog steeds stromende regen. En het viel me in dat ik hier, bij diens tombe, opeens iets meer begreep van hoe Lazarus zich gevoeld moest hebben...

Samonas zal in de jaren na deze toevallige ontmoeting snel opklimmen in de hiërarchie aan het keizerlijke hof. In 899 aD verijdelt hij een poging van de familie van Stylianos Zaoutzes om Leo ten val te brengen. Leo beloont hem daarna met de titel van ‘protospatharios’, waarmee hij feitelijk diens rechterhand wordt: de machtigste man in het Byzantijnse rijk na de keizer en een positie die nog nooit door een eunuch bekleed was. Maar nooit zal Samonas zijn grote droom vergeten, en uiteindelijk onderneemt hij in 905 aD alsnog een vluchtpoging terug naar zijn geboorteland.